

Mondomijn, Helmond (CONCEPT)

Gesproken met Joke Tillemans (directeur) en Bjorn Houben (teambegeleider)

Inleiding

Mondomijn is een integraal kindcentrum (IKC) voor kinderen van 0-13 jaar, dat vijf jaar geleden is gestart vanuit een samenwerking tussen schoolbestuur Qliq Primair Onderwijs en kinderopvangorganisatie Korein Kinderplein. Het IKC telt momenteel circa 250 leerlingen. Onlangs is de school in een nieuw gebouw getrokken, omdat het in het oude gebouw al uit zijn jasje was gegroeid. De school werkt volgens de uitgangspunten van de ontwikkelingsgerichte pedagogiek van Maria Montessori, maar wel vanuit een nieuw, eigen onderwijsconcept. Uitgangspunt hierbij zijn de vragen: wat hebben kinderen nodig voor de toekomst? Hoe kunnen we kinderen een integrale, veilige, stimulerende leeromgeving bieden met aandacht voor de diversiteit van kinderen en leraren? Volgens Mondomijn ligt het antwoord in gepersonaliseerd onderwijs, dat aansluit bij de talenten en mogelijkheden van het individuele kind. De school neemt in dit kader ook deel aan het Slimfit-project, een innovatief onderwijsexperiment voor primair onderwijs in het kader van de Innovatieregeling, waarbij er gewerkt wordt in 'units' van grotere groepen leerlingen, die worden ondersteund door een (flexibel) team van professionals van binnen en buiten de school, met verschillende rollen en taken. Bij Mondomijn is gekozen voor vier units, 'domijnen' genoemd, voor kinderen van 0-3, 3-6, 6-9 en 9-13 jaar.

Vormen van flexibilisering

1. Onderwijsprogramma

Binnen Mondomijn heeft elk kind een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) waarin de talenten van het kind en de ontwikkelpunten staan beschreven. Op de ontwikkelpunten kunnen de kinderen extra ondersteuning krijgen. Dit kan bijvoorbeeld extra rekenonderwijs zijn (al dan niet gedigitaliseerd) voor een kind dat hier moeite mee heeft, of meer aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en extra uitdaging bij hoogbegaafde kinderen. Om de kerndoelen te waarborgen wordt gewerkt met leerlijnboeken. De kerndoelen zijn uiteraard voor alle kinderen hetzelfde, alleen de weg ernaartoe verschilt.

2. Toetsing

De individuele aanpak neemt niet weg dat de school wel de resultaten van de leerlingen wil volgen en de opbrengsten inzichtelijk wil maken. Mondomijn volgt de prestaties van de leerlingen om de ontwikkeling en het leerrendement in kaart te brengen. Er wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van digitale en/of adaptieve toetsprogramma's. Ook worden toetsen afgenomen uit het Cito Volgsysteem. Maar het afnemen van reguliere toetsen wringt wel enigszins met de uitgangspunten van de school: je toetst naar een bepaalde norm, terwijl het onderwijs volledig gepersonaliseerd is. Het liefst zou men toetsen op maat, maar het moet ook transparant en volgbaar zijn en ondersteunend aan het leerproces van het kind. Men is bezig te onderzoeken hoe toetsen in het onderwijsconcept van Mondomijn kunnen werken.

3. Onderwijstijd

Mondomijn is als IKC 52 weken per jaar open van 7.30 tot 18.30. De visie van de school/het IKC is dat de organisatie ondersteunend moet zijn aan het gezin: samen werken voor het kind. Ouders kunnen kiezen voor flexibele arrangementen (pakketten) van onderwijs en opvang. Er zijn daarbij verschillende opties, afhankelijk van de leeftijd, interesses en behoeften van ouders en kind (zie kader).

Pakket Aanvang	07.30-08.30 uur (Domein 2,3,4)
Pakket Basisonderwijs	08.30-14.30 uur/ wo-vrij tot 12.30 uur (Domein 2,3,4)
Pakket Continuïteit	08.30-18.30 uur incl. vakantie (Domein 2,3,4)
Pakket Continuïteit	08.30-18.30 uur excl. vakantie (Domein 2,3,4)
Pakket Dagopvang	07.30-18.30 uur (Domein 1)
Pakket Driejarigen	07.30-18.30 uur (Domein 2)
Pakket Extra aanbod	Kunstwerkplaats / Technieklab / Sportcampus / Muziekatelier gitaarles / Muziekatelier drumles / Muziekatelier pianoles / Kookstudio (Warme maaltijd service), (Domein 2,3,4)
Pakket Flexibele opvang	

Bron: website Mondomijn

4. Leraren

In de vier domeinen werken leerkrachten, pedagogisch medewerkers, specialisten (vakleerkrachten op bijv. het gebied van sport, rekenen, het jonge kind) en vrijwilligers samen in een team. Er is een teambegeleider voor de domeinen 1 & 2 en 3 & 4. De teambegeleider bewaakt de ontwikkeling en het bereiken van de doelen die binnen het domein zijn gesteld en coacht en begeleidt (als meewerkend voorman/-vrouw) de teamleden. De functie valt deels onder de directie en deels onder leerlingenzorg. De directeur en de teambegeleiders (momenteel is er een vacature voor de teambegeleider voor domein 1/2) vormen samen het managementteam. Uitgangspunt bij het werken in de teams is om alle teamleden naar expertise en op hun specifieke kwaliteiten in te zetten. Dit werkt effectiever, want zoals Joke Tillemans het verwoordt: “Je moet doen waar je goed in bent.” De andere organisatie van het onderwijs vraagt ook om een flexibeler inzet van de teamleden. Met elk teamlid wordt in overleg bepaald hoe en wanneer ze willen werken. Dit betekent dat op een dag de leerkracht binnen een domein bijvoorbeeld tot 12.30 werkt, een vakdocent tot 18.30 aanwezig is en er de hele dag een vrijwilliger aanwezig is. De volgende dag kan dit weer anders zijn. Bijkomend voordeel van de flexibele inzet van personeel en het werken in een team, is dat ziekte van een leerkracht minder impact heeft. Er is altijd nog wel iemand op de groep en er hoeft niet meteen iemand van buiten te worden ingeschakeld. Het ziekteverzuim is overigens erg laag.

Binnen Mondomijn wordt veel aandacht besteed aan professionalisering en blijven leren, ook van elkaar. Er wordt in dit kader ook structureel video-interactiebegeleiding ingezet. Het IKC werkt ook aan professionalisering door structureel deel te nemen aan praktijkgericht onderzoek, vaak gekoppeld aan wetenschappelijk onderzoek.

5. Onderwijsactiviteiten

De onderwijsactiviteiten en leermiddelen worden afgestemd op het individuele kind. Het ene kind leert beter met concreet lesmateriaal, bij het andere kind worden (ook) digitale leermiddelen (bijv. met gebruik van een I-Pad of tablet) ingezet. Dit is afhankelijk van de behoeften van het kind. In principe zijn er bij Mondomijn veel mogelijkheden tot gedigitaliseerd onderwijs. Er is een adaptief rekenprogramma waarmee leerlingen kunnen oefenen en er is zelfs een onderwijsrobot die lesinstructies geeft en die de kinderen zelf kunnen programmeren.

6. Opbouw van de opleiding

Zoals eerder aangegeven zijn de kinderen ingedeeld in vier leeftijdsgroepen van 0-3, 3-6, 6-9 en 9-13 jaar. De indeling bij de jongste kinderen is bewust zo gemaakt: geen knip bij vier jaar, maar op basis van inzichten uit de ontwikkelingspsychologie werd een indeling van 0-3 en 3-6 jaar logischer geacht. Voordeel van de opzet van het kindcentrum is dat kinderen al vanaf 0 jaar binnen kunnen komen en dat er tot aan de overstap naar het voortgezet onderwijs een volledig doorgaande lijn is qua pedagogische en didactische aanpak. Dit betekent dat er weinig gewenning nodig is als kinderen van de opvang doorstromen naar het onderwijs. Alle routines zijn al bekend. Ook bij tussentijdse instroom hebben kinderen overigens weinig moeite om te wennen, omdat het programma volledig op maat is. Leerlingen kunnen gedurende het jaar doorsturen naar een ander domein.

Uitgangspunt daarbij is dat leerlingen er cognitief en sociaal-emotioneel aan toe zijn. In de praktijk komt het voor dat leerlingen soms drie maanden eerder of later doorstromen op basis van hun ontwikkeling. Men wil vanwege de leeftijdscontext ook niet dat leerlingen al te grote sprongen maken. In principe vindt het onderwijs daarom zoveel mogelijk in het eigen domein plaats.

Inrichting

De gepersonaliseerde aanpak van het onderwijs komt ook terug in de fysieke inrichting van het gebouw. Voor de inrichting van het kindcentrum is aan de kinderen gevraagd hoe ze leren en wat voor omgeving daar het beste bij past. Hieruit kwam naar voren dat de kinderen niet altijd aan een tafel en stoel willen werken, maar ook behoefte hebben om soms op de grond te kunnen werken, maar ook aan stilteplekken waar ze in afzondering geconcentreerd kunnen werken of ontspannen. Er is zo veel mogelijk rekening gehouden met de wensen van de kinderen bij de indeling van de ruimtes. Zo zijn er cabines en 'hangeieren' waarin leerlingen zich even kunnen afzonderen, er zijn plekken waar leerlingen in groepjes kunnen werken of overleggen en op een aantal plekken liggen kleden op de grond. Joke Tillemans benadrukt dat dit niet veel hoeft te kosten, integendeel. Er zijn minder reguliere schoolmeubels nodig. Maar net als bij het onderwijsconcept geldt: "Je moet er wel helemaal voor gaan, het werkt niet als je het 'erbij' doet."

Effecten

Het belangrijkste effect van de aanpak is volgens Joke Tillemans dat je kinderen ziet opbloeien, doordat er oog is voor het pedagogische stuk. Omdat het IKC pas vijf jaar bestaat, is het is nog te vroeg om iets te zeggen over het onderwijsrendement. Er zijn nog geen kinderen die het IKC vanaf domein 1 volledig hebben doorlopen. Leerlingen die nu in 'groep 8' zitten, hebben maximaal drie jaar op de school doorgebracht.

Joke Tillemans merkt ook dat het onderwijsconcept een aanzuigende werking heeft op leerlingen die op een andere school door verschillende omstandigheden 'vastlopen'. Passend onderwijs is dan ook geen issue, omdat alles al individueel is afgestemd en kinderen de ruimte krijgen om in hun eigen tempo en op hun eigen manier te leren. Zo kan een autistische jongen zich even terugtrekken op een veilige stilteplek als er even te veel prikkels zijn binnengekomen. Joke Tillemans heeft de indruk dat leerlingen die vanwege problemen op een andere school tussentijds zijn ingestroomd bij Mondomein hoger uitstromen dan ze op de eerdere school zouden hebben gedaan. Door het speciale onderwijsconcept heeft het IKC ook een regionale functie.

Naast de effecten voor de kinderen ziet Joke Tillemans dat de andere organisatie van het onderwijs ook positief werkt voor het welbevinden van het personeel en ouders. Er is een groot draagvlak zowel bij personeel als ouders en de ouderbetrokkenheid is zeer groot (ook doordat school goed luistert naar feedback van ouders). Ouders worden ook regelmatig gevraagd om workshops te geven over bijvoorbeeld hun werk. Er wordt hard gewerkt door de leraren, maar dit wordt niet als werkdruk ervaren, omdat men ook zeggenschap heeft over hun werk en werktijden.

Knelpunten

Wettelijke belemmeringen

Waar directeur Tillemans het meest tegenaan loopt bij de organisatie is het verschil in regelgeving tussen kinderopvang en onderwijs. In de kinderopvang is de regel bijvoorbeeld een leidster-kindratio van 1:8, maar voor het onderwijs is dit te veel. Omdat binnen het IKC opvang en onderwijs met elkaar zijn geïntegreerd, vergt het vaak het nodige kunst- en vliegwerk om aan de regels van beide organisaties te voldoen. Als integraal directeur van het IKC betekent dit ook dat Tillemans soms BTW aan de eigen school moet betalen en dat er

rekeningen tussen kinderopvang en school heen en weer gaan. Bjorn Houben geeft aan dat de verschillende werktijden het soms moeilijk maken om overleg in te plannen tussen opvang en onderwijs. Vaak gebeurt dit dan 's avonds. Er is op dit moment nog geen specifieke regelgeving voor IKC's. Het is steeds zoeken naar de mogelijkheden binnen de wetgeving en kijken of dat niet wringt met andere regels.

Joke Tillemans zou ook graag zien dat er meer ondersteuning en ruimte vanuit de overheid komt voor innovatie binnen het onderwijs. Het moet niet afhangen van tijdelijke projecten en pilots, zoals de Innovatieimpuls. Innovatie zou structureel vorm moeten krijgen. De wet op de experimenteerruimte zou ook verbreed en laagdrempeliger moeten worden. Want als je de schoolorganisatie zo wezenlijk verandert zoals bij Mondomijn het geval is, past het vaak niet in één ontwerp of experiment.

Succesfactoren

Mondomijn werkt vanuit de onderwijsbehoefte van het kind. Deze visie is bij alles het uitgangspunt en geeft de houvast van waaruit de organisatie verder vorm kan krijgen. Daarbij is draagvlak en steun voor het onderwijsconcept vanuit alle lagen (leraren, directie, bestuur, ouders) onontbeerlijk. Iedereen moet erachter staan, en dit is ook zo op Mondomijn. Ouders zijn zeer betrokken, er is geen wij-zij-gevoel ten opzichte van de school. En zowel het team als ouders stellen zich op als ambassadeurs van de school. De kinderen voelen zich gezien en gehoord in de Mondomijn-aanpak. Ze worden als waardevol gezien, 'mogen er zijn'. Elk kind heeft een eigen ontwikkelingsplan, maar is ook onderdeel van een grotere groep. Ook de collega's binnen de teams voelen zich gezien en gehoord doordat ze worden aangesproken op hun kwaliteiten en expertise.

De samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid binnen de teams is ook een belangrijke succesfactor.

Bjorn Houben: "Je doet het niet alleen, je bent samen verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de kinderen binnen het domein." Dit betekent niet dat je alles samen moet doen. Elk teamlid heeft zijn/haar eigen taken en expertise, maar je draagt samen zorg voor het domein. Het gebouw, waarbij zo veel mogelijk is rekening gehouden met de wensen en behoeften van de kinderen, is ook een succesfactor.

Joke Tillemans geeft aan dat het ook belangrijk is om naar buiten te kijken en gebruik te maken van je netwerk. Contacten en uitwisseling met andere (vernieuwings)scholen zijn heel waardevol, maar ook contacten met het bedrijfsleven en ouders. Wat kunnen zij vanuit hun ervaring en expertise bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen? Zo worden er regelmatig workshops georganiseerd waarin een ouder komt vertellen of zijn of haar werk. Tillemans: "Blijf altijd denken vanuit de behoeften van het kind: wat heeft het kind nodig? En als wij het niet kunnen, wie dan wel?"

Verwachtingen voor de toekomst

Voor Mondomijn is er geen weg meer terug. De verwachting (en hoop) is dat steeds meer scholen hun onderwijs op deze manier gaan organiseren, want het sluit aan op de vraagstukken van de toekomst waar de kinderen van nu mee te maken zullen krijgen. Tillemans verwacht ook dat het onderwijs steeds verder zal digitaliseren en dat leren ook steeds meer op een andere locatie dan de school zal plaatsvinden. "Leren kan overal plaatsvinden, maar de school blijft wel belangrijk voor het contact tussen de leerlingen."